

VIKINGARNA

 I boken *Vikingarna* får läsaren ta del av en spännande historia som startar när vikingarna plundrade klosterön Lindisfarne i England år 793. Men förutom plundrare var vikingarna även duktiga hantverkare och ett skickligt handelsfolk. På de brittiska öarna och i norra Frankrike koloniserade vikingarna stora områden och i öster var de en enande kraft i grundandet av det ryska riket. Dessutom nådde vikingarna Nordamerika nästan 500 år före Columbus. Författare är Alexandra Sanmark och Fredrik Sundman. Alexandra är arkeolog och historiker och har undervisat om vikingatiden på bland annat Uppsala universitet. Fredrik är både journalist och fotograf.

THE VIKINGS

 This book tells the history of the Vikings who were first acknowledged when they attacked the monastery on the island of Lindisfarne in England in 793. The Vikings were however also skilled traders and artisans. On the British Isles and in northern France the Vikings colonized large areas and in the east they were a unifying force in the formation of Russia. They also travelled to North America almost 500 years before Columbus. The book is written by Alexandra Sanmark and Fredrik Sundman. Alexandra is an archaeologist and historian and has taught Vikings Studies e.g. at the University of Uppsala. Fredrik is both a journalist and photographer.

Lyxo
www.lyxo.se

588

129,00 kr

The Vikings/Lyxo Posters

Alexandra Sanmark
Fredrik Sundman

THE VIKINGS

 Warriors and traders Krigare och handelsfolk

Inledning Introduction

Vikingarna har gjort Skandinavien känt i hela världen. Från slutet av 700-talet efter Kristus och ända in på 1000-talet gjorde de regelbundna resor till olika delar av Europa, från Irland till Ryssland, för att handla, plundra, ta skatt eller bosätta sig. Som längst sträckte sig deras resor till Grönland och Nordamerika i väster och Kaspiska havet i öster.

The Vikings have made Scandinavia famous throughout the world. From the end of the 8th century AD and into the 11th century they travelled regularly to different parts of Europe, from Ireland to Russia, in order to trade, plunder, claim tribute, or settle down. Their travels reached as far as Greenland and North America in the west and the Caspian Sea in the east.

Båten Himingläva är en rekonstruktion av ett vikingaskepp som man har funnit i Gokstad i Norge.

Foto: Håkan Bältsjö

Rekonstruktion: Håkan Altrock

The boat Himingläva is a reconstruction of a Viking ship found in Gokstad in Norway.

Photo: Håkan Bältsjö

Reconstruction: Håkan Altrock

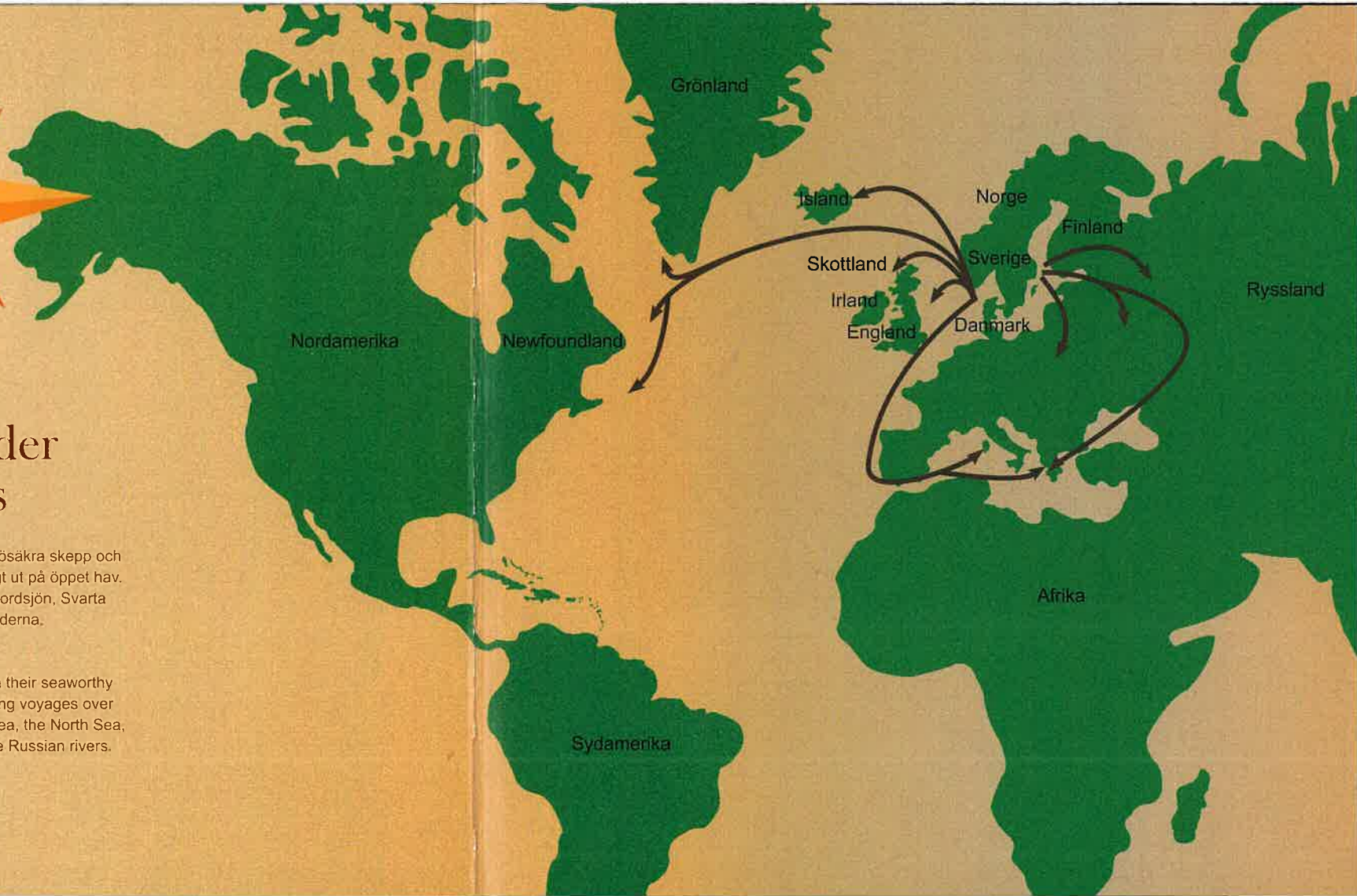
Vikingarnas färder Viking Journeys

Vikingarna var skickliga sjömän. Med sina sjösäkra skepp och kunskaper om navigation vågade de sig långt ut på öppet hav. Färderna gick bland annat över Östersjön, Nordsjön, Svarta havet, Medelhavet, Atlanten och de ryska floderna.

Illustration: Isabelle Lindell Scheutz

The Vikings were accomplished sailors. With their seaworthy ships and navigation skills they undertook long voyages over open sea. They travelled across the Baltic Sea, the North Sea, the Mediterranean, the Atlantic as well as the Russian rivers.

Illustration: Isabelle Lindell Scheutz

Frågan är om vikingarna var så annorlunda än andra folk på den här tiden? Det finns inga källor där vikingarna själva berättar om sina resor. Författarna är istället ofta munkar vars kloster har blivit plundrade. De framställer vikingarna som fruktansvärda hedningar som rövade och mördade.

Man bör komma ihåg att det tidigmedeltida Europa var våldsamt på många olika sätt. Kristna irländska klaner krigade mot varandra och plundrade till och med motståndarnas kloster. Anglosaxiska småkungar stred om herraväldet över England och frankerna kristnade sina grannar i öster, sachsarna, med våld.

The question is whether the Vikings were that different from other peoples in the Early Middle Ages? There are no sources where the Vikings tell their own tales about their travels. The people who described them were instead often monks whose monasteries had been robbed. They saw the Vikings as loathsome pagans who plundered and killed.

Early medieval Europe was violent in many different ways. Christian Irish clans fought each other and even robbed their opponents' monasteries. Anglo-Saxon petty kings battled for supremacy over England and the Franks christianized their eastern neighbours the Saxons, through force and violence.

I utgrävda vikingatida gravar har man funnit att männen ibland bar skinmössor och smycken.

Foto: Cecilia Mellberg

Klädsei: Östra Aros hantverksgille

Excavations of Viking burials show that some of the men wore leather hats and jewellery.

Photo: Cecilia Mellberg

Attire: Östra Aros hantverksgille

Vilka var vikingarna? Who were the Vikings?

Ordet viking betyder rövare och pirat och förekommer för första gången i anglosaxiska källor från 700-talet. Det var alltså inget namn som nordborna använde om sig själva. Andra namn på de skandinaviska folken under den här tiden var daner, nordmän, vëringar och ruser. På 1200-talet började man använda ordet viking i isländska sagor. Där beskrivs en viking som en ung man som far på rövartåg för att bevisa sin duglighet och sedan återvänder för att skapa sig ett vanligt liv i hemtrakterna. Men idag används ordet ofta som ett samlingsnamn för alla skandinaver på den här tiden.

The word 'Viking' means pirate and appeared in Anglo-Saxon sources from the 8th century onwards. So it was not a name that the Norse used to describe themselves. Other names used for the Scandinavian peoples at this time include Danes, Norsemen, Varangians and Rus. In the 13th century, the word 'Viking' started to appear in Icelandic sagas. Here a Viking was described as a young man who left home to rob and pillage in order to prove his abilities, but who later returned home to settle down. Today the name is however often used as a collective name for all Scandinavians of this period.

På Fotevikens museum, söder om Malmö, får man en inblick i hur det vikingatida vardagslivet kunde gestalta sig.

Foto: Håkan Båltsjö

At the Museum in Foteviken, south of the Swedish city Malmö, visitors get an insight into everyday life from the Viking Age.

Photo: Håkan Båltsjö

Bilden av vikingen med hornförsedd hjälm kommer från 1800-talet när en nationalromantisk våg svepte över Europa. Då återupplivades ordet viking och konceptet "vikingatid" skapades av dåtidens etablissemang i Skandinavien, som ville ha en ärorik och spännande forntid för sina hemländer.

The image of the Viking wearing a horned helmet originated in the 19th century when National Romanticism swept across Europe. At this time the word Viking was adopted by the establishment and the concept of 'The Viking Age' was created by Scandinavians who wanted a glorious and adventurous past for their motherlands.

Tavlan "Tors strid mot jättarna", målad av Mårten Eskil Winge 1872, är ett typiskt exempel på en nationalromantisk tavla med ett motiv från den fornnordiska gudavärlden.

Foto: Eric Cornelius och Hans Thorwid, Nationalmuseum, Stockholm

This work of art, entitled 'Thor's fight against the giants', was painted in 1872 by Mårten Eskil Winge. This is a typical example of a motif from the Norse pantheon produced in the era of National Romanticism.

Photo: Eric Cornelius and Hans Thorwid, Nationalmuseum, Stockholm

Vikingatåg i öster och väster

Viking Raids in the East and West

Vikingarnas första kända anfall inträffade år 793 när klostret på ön Lindisfarne utanför Northumbria i nordöstra England angreps. Det har länge betraktats som starten på vikingatiden, men nu vet man att vikingar rövade redan tidigare.

The first recorded Viking raid took place in 793 when the monastery on the island of Lindisfarne off the coast of Northumbria in north-eastern England was attacked. This was for a long time seen as the start of the Viking Age, but it is now known that Vikings raided before this time.

Munken Alcuin av York blev, som många andra, chockad när han hörde talas om anfallet. I ett brev till den anglosaxiska kungen Æthelred av Northumbria skrev han följande:

”Aldrig tidigare har sådana hemskheter inträffat i England liknande de som vi fått utstå från dessa hedningar, en sådan resa över havet trodde man var omöjlig. Se hur S:t Cuthberts kyrka har blivit nedstänkt med prästernas blod och hur dess relikier har skändats.”

The monk Alcuin of York was, like many others, shocked when he heard about the attack. In a letter to the Anglo-Saxon king Æthelred of Northumbria he wrote:

’Never before has such terror appeared in Britain as we have now suffered from a pagan race, nor was it thought that such a voyage across the sea could be made. Look at the church of St Cuthbert spattered with the priests’ blood and all its ornaments degraded’

Så här ser medlemmar ur Himingläva hantverkslag ut när de klär sig som vikingatida krigare.

Foto: Håkan Bältsjö

Klädsel: Himingläva hantverkslag

Members of Himingläva hantverkslag dressed as Viking warriors.

Photo: Håkan Bältsjö

Attire: Himingläva hantverkslag

Klostret på ön Lindisfarne i nordöstra England grundades av den irländske munken Aidan på 600-talet.

Foto: Andrew Barker

The monastery on the island of Lindisfarne in north-east England was founded by the Irish monk Aidan in the 7th century.

Photo: Andrew Barker

Reginald's tower i Waterfront, Irland.
Tornet sägs vara byggt av vikingar.
Foto: Brian Kelly

Reginald's tower at Waterfront in Ireland,
which is said to have been erected by Vikings.
Photo: Brian Kelly

Ungefär samtidigt började vikingarna angripa Irland, Frankrike och den frisiska nordsjökusten. Men de slutade inte där utan fortsatte till Spanien, Portugal och Nordafrikas kuster. I öster angrep och handlade de med Konstantinopel och deras resor sträckte sig så långt som till Kaspiska havet och Bagdad.

De rövade värdesaker, tog slavar bland lokalbefolkningen och krävde invånarna på rikedomar för att lämna området ifred. I England kallades detta för danegäld.

Around this same time the Vikings attacked Ireland, France and the Frisian North Sea coast, and continued to Spain, Portugal and the coasts of North Africa. In the east they attacked and traded with Constantinople, and their journeys stretched as far as the Caspian Sea and Baghdad.

They robbed valuables and enslaved local populations. Those who were spared were forced to pay tribute to avoid further attacks. In England this payment was called Danegeld.

Så här kan vikingarna ha övernattat när de var ute och reste, men forskarna vet inte riktigt säkert eftersom textilier och trä ruttnar snabbt.

Foto: Håkan Bältsjö

Rekonstruktion: Himingläva hantverkslag

The Vikings presumably used tents on their travels, but as textiles and wood decompose rapidly very few tents have been preserved.

Photo: Håkan Bältsjö

Reconstruction: Himingläva hantverkslag

Expansion och bosättning Expansion and Settlement

Gradvis övergick plundringen till kolonisering. Från att ha rövat på somrarna övervintrade en del vikingar i bland annat Storbritannien, Frankrike och Irland. Till slut flyttade de dit permanent. Väl där blandades de snabbt med lokalbefolkningen, blev kristna och bytte seder.

Gradually the raiding turned into colonization. Some Vikings set up winter camps after the summer raids and stayed on in the British Isles and France. Eventually they settled down and mixed with the local population, adopted the Christian religion and local customs.

Den här kopian av ett långhus finns att beskåda i Årsunda Viking, nära Sandviken i Gästrikland.

Foto: Torsten Lundin

This reconstructed longhouse is located at Årsunda Viking, close to Sandviken in Sweden.

Photo: Torsten Lundin

I England var vikingarna särskilt framgångsrika. De färdades runt i landet och erövrade stora områden där de själva till slut blev kungar. Dessa områden kallades Danelagen. Där styrde vikingarna fram till år 945 när kung Erik Blodix av York tvingades från tronen av anglosaxarna. En andra våg av vikingaattacker i England började på 980-talet. Då krävde vikingarna befolkningen på större och större summor danegäld. År 1013 fick Danelagen åter en skandinavisk kung, Sven Tveskägg av Danmark. Hans son Knut den Store tog över efter hans död, 1014. Två år senare, efter strider med anglosaxarna, blev Knut kung över hela England.

The Vikings in England were particularly successful. They travelled the country and conquered large areas over which they eventually became rulers. These areas were called the Danelaw and were ruled by the Vikings until 945 when King Erik Bloodaxe of York was expelled by the Anglo-Saxons. A second wave of Viking attacks in England started in the 980s. From this time the Vikings demanded larger and larger payments of Danegeld. In 1013 the Danelaw again came under the rule of a Scandinavian king, this time it was Sven Forkbeard of Denmark. He was succeeded by his son, Knut the Great, in 1014. Two years later, after wars with the Anglo-Saxons, Knut became King of England.

Tornet St Michael-at-Northgate bildade förmodligen del av stadsmuren som omgav det anglosaxiska Oxford. Många tidiga städer befästes som skydd mot vikingarna.

Foto: Stuart Brookes

St Michael-at-Northgate seems to have formed part of the town wall around Anglo-Saxon Oxford. Many early towns were fortified against the Vikings.

Photo: Stuart Brookes

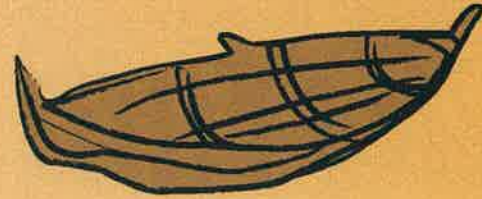

The Broch of Mousa på Shetlandsöarna är ett försvarstorn byggt av lokalbefolkningen, som vikingarna troligen använde som landmärke.
Foto: Andrew Barker

The Broch of Mousa on the Shetland Islands is a defence tower built by the local population, which the Vikings presumably used as a landmark.
Photo: Andrew Barker

Vikingarna i västerled Vikings in the West

Nordamerika

L'Anse aux Meadows

Vinland
Newfoundland

Grönland

Sydamerika

Island

Färöarna

Shetlandsöarna

Skottland

Irland

England

Portugal

Spanien

Frankrike

Tyskland

Italien

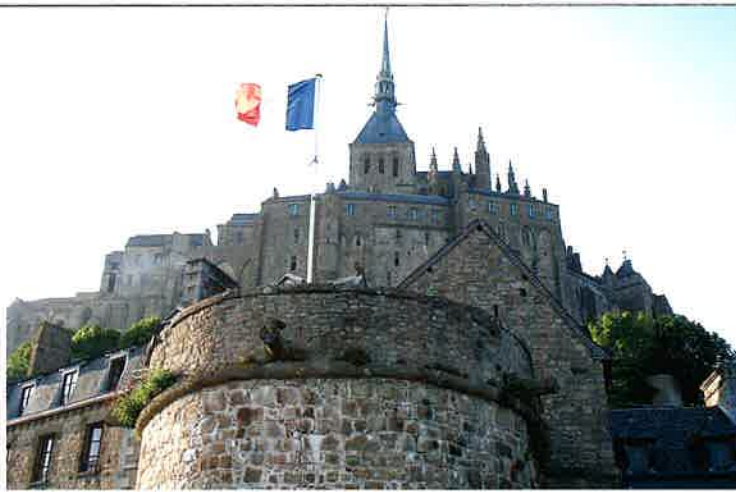
Norge

Sverige

Danmark

Polen

Många vikingar bosatte sig även i Frankrike. Deras räder följde floderna och nådde ända till Paris. Under 900-talet avtog attackerna och på många ställen led vikingarna nederlag. Men vissa vikingar i den norra delen av landet lät sig inte besegras. Den frankiske kungen valde en ny strategi: han gav dem mark i utbyte mot deras trohet. Detta land blev Normandie.

Many Vikings settled also in France. Their raids followed the rivers and reached all the way to Paris. During the 10th century the attacks subsided and most Vikings were defeated, except for some who had settled in the northern parts of the country. The Frankish king tried a new strategy: he gave the Vikings land in exchange for their allegiance. This area became Normandy.

Klosterkyrkan Mont St Michel i Normandie i Frankrike. Den första kyrkan byggdes troligen i början av 700-talet.

Foto: Fredrik Sundman

The monastery at Mont St Michel in Normandy in France. The first church was presumably built here in the beginning of the 8th century.

Photo: Fredrik Sundman

Vikingarna som reste i österled handlade mycket med lokala folkslag och bosatte sig först i staden Staraja Ladoga vid Ladogasjön, norr om det nutida St Petersburg. Senare nådde de det som skulle bli de två viktigaste samhällena i kungariket Ryssland: Novgorod, som de kallade Holmgård, och Kiev. Kiev blev senare det ryska rikets huvudstad. Nordborna var härskare och prinsar i det tidiga Ryssland vars befolkning till största delen var slaver. Skandinaverna förryskades snabbt och tog slaviska namn. Helgi blev Oleg, Helga Olga och Ingvar Igor.

The Vikings who travelled to the east mostly traded with local populations. At first they settled at Staraya Ladoga, a trading centre by Lake Ladoga, north of modern-day St Petersburg. Later they reached two places which were to become the most important in the Russian kingdom, Novgorod, which they called Holmgård, and Kiev. Kiev later became the capital of Russia. The Norse came to rule in early Russia and reigned over the population which was mostly Slavic. The Scandinavians however soon became Russian and adopted Russian names: Helgi turned into Oleg, Helga into Olga and Ingvar into Igor.

I Athens hamnstad Pireus stod ett lejon av marmor som vikingar ristade runskrift på. Statyn står idag i Venedig och en kopia finns på Historiska museet i Stockholm.

Foto: Statens historiska museum

This marble statue of a lion, on which Vikings carved their runes, once stood in the port of Piraeus, outside Athens. Today it is found in Venice, but there is also a replica at the Museum of National Antiquities in Stockholm.

Photo: The Museum of National Antiquities

Novgorod var en centralpunkt för vikingarna och växte snabbt till en viktig handelsplats mellan Östersjön och Svarta havet. Borgen nämns första gången i skriftliga källor år 1044.

Foto: Serega

Novgorod was important to the Vikings and quickly grew into a major trading site connecting the Baltic and the Black Seas. The Kremlin was first mentioned in written sources in 1044.

Photo: Serega

Vikingarna i österled Vikings in the East

Varje år möttes skandinaviska handelsresande i Kiev. Sedan reste de tillsammans längs de ryska floderna, över Svarta havet till Konstantinopel, eller Miklagård som de kallade staden. Vid åtminstone två tillfällen attackerade de platsen. Senare blev det allt vanligare att nordbor blev legoknektar hos kejsaren och försvarade Konstantinopel mot angrepp från andra. Dessa legoknektar kallades varingar.

Every year Scandinavian traders met in Kiev in order to travel along the Russian rivers and across the Black Sea to Constantinople, or Miklagård as the city was called by the Vikings. On at least two occasions they attacked and tried to raid the capital. Later, Norsemen served as mercenaries in the Imperial Guard and defended Constantinople against foreign attacks. The Norse mercenaries were called Varangians.

Vikingarnas Miklagård, dåtidens Konstantinopel, heter idag Istanbul.

Foto: Annika Larsson

The Viking name for Constantinople, or modern day Istanbul, was Miklagård.

Photo: Annika Larsson

Kolonisationen av Färöarna och Island inleddes i slutet av 800-talet. Där fanns ingen lokalbefolkning att plundra, men däremot orört land att bosätta sig och börja ett nytt liv på. Inflyttarna kom från Skandinavien, främst Norge, men också från de brittiska öarna.

The colonization of the Faeroe Islands and Iceland began at the end of the 9th century. On these islands there were no people to rob but plenty of unspoilt land where the Vikings could settle down and start a new life. The immigrants came from Scandinavia, mainly Norway, but also from the British Isles.

En av många glaciärer på södra Island.
One of the many glaciers on southern Iceland.

Foto: Alexandra Sanmark
Photo: Alexandra Sanmark

De nordatlantiska öarnas landskap och klimat var ganska lika de skandinaviska och vikingarna kunde därför försörja sig genom fiske, jordbruk och jakt på samma sätt som hemma.

The climate and landscape of these North Atlantic islands were rather similar to conditions in Scandinavia and the Vikings could therefore make a living from fishing, farming and hunting, just as they did at home.

Enligt de isländska sagorna var Ingolf Arnarson den förste nordbon som bosatte sig permanent på Island. Den här statyn av Ingolf finns i Reykjavik.

Foto: Fredrik Sundman

According to Icelandic sagas, Ingolf Arnarson was the first Norse settler in Iceland. This statue of Ingolf is found in Reykjavik.

Photo: Fredrik Sundman

På södra delen av Grönland finns fortfarande resterna av den nordiska bosättningen Garðar. Foto: Christian Keller

In the southern part of Greenland traces of the Norse settlement at Garðar can still be seen.

Photo: Christian Keller

I slutet av 900-talet seglade vikingar från Island till Grönland. Sagorna berättar om hur Erik den Röde blev fredlös och begav sig till Grönland som hade upptäckts ungefär 80 år tidigare. Han och hans fru Tjodhild fick många följeslagare som seglade dit med 25 skepp. Många av skeppen gick dock under på vägen.

At the end of the 10th century, Vikings sailed from Iceland to Greenland. The sagas tell the story of how Erik the Red was made an outlaw and left for Greenland, which had been discovered some 80 years earlier. Erik and his wife Tjodhild gained many followers and together they sailed to Greenland in 25 ships. Many of these however perished on the way.

Qassiarsuk, som anses vara Brattalid där Erik den Röde och hans hustru Tjodhild slog sig ned. I förgrunden ses ruinerna av två långhus framför resterna av en kyrka.

Photo: Christian Keller

Qassiarsuk, believed to be Brattalid where Erik the Red and his wife Tjodhild settled. In the foreground the ruins of two longhouses can be seen in front of the remnants of a church.

Photo: Christian Keller

De första bosättarna slog sig ned i Brattalid på Grönlands södra kust. Men det finns även spår av en annan större bosättning längre norrut. Anledningen till kolonisationen var troligtvis ekonomisk. På Grönland fanns lyxvaror som valrossbetar och valtran att exportera till Västeuropa. I Frankerriket tillverkades utsirade relikskrin av valrossbetarna.

The first immigrants settled in Brattalid on the southern coast of Greenland, but there are also remains of a second large settlement further north. The main reason for the colonization was presumably economic gain. Here walrus ivory and whale blubber could be found and exported as luxury goods to western Europe. In Frankia exquisite reliquaries were made from the walrus ivory.

L'Anse aux Meadows är den enda platsen i Nordamerika där det finns arkeologiska lämningar som visar att vikingarna var där. Enligt isländska sagor landsteg Leif Eriksson i Nordamerika omkring år 1000, det vill säga 500 år före Columbus.
Foto: Christian Keller

L'Anse aux Meadows is the only place in North America where archaeological remains of a Viking settlement have been found. According to Icelandic sagas, Leif Eriksson landed in North America c. 1000 AD, i.e. 500 years before Columbus.
Photo: Christian Keller

Från Grönland seglade vikingar till Nordamerika och grundade tillfälliga bosättningar, bland annat L'Anse aux Meadows på norra Newfoundland. Troligen var det aldrig menat som någon kolonisation utan ett sätt att hitta nya exportvaror. Ett annat viktigt skäl var att vikingarna behövde trä, eftersom träd inte växte på Grönland. I L'Anse aux Meadows har man funnit spår efter reparationer av skepp.

The Vikings sailed from Greenland to North America where they established settlements, for example in L'Anse aux Meadows on northern Newfoundland. This was probably not meant as a permanent settlement but instead as a way of finding new export goods. The Vikings also needed wood since there were no trees on Greenland. Evidence of ship repair has been found at L'Anse aux Meadows.

Hvalsey kyrka är ett exempel på den stora mängden kyrkor som byggdes av den nordiska befolkningen på Grönland.
Foto: Christian Keller

Hvalsey Church is an example of the many churches built by the Norse population on Greenland.
Photo: Christian Keller

Den skandinaviska befolkningen försvann spårlöst från Grönland under 1400-talet. Det sista livstecknet är ett brev som skickades till Island år 1408. Nästa kontakt togs genom en präst som sändes till Grönland från Danmark på 1700-talet för att återföra befolkningen till kristendomen. Till prästens förvåning var bosättningarna övergivna. Forskarna anger olika skäl till att skandinaverna på Grönland försvann: jorderosion, minskad handel, sämre klimat och de ungas flytt till Island, är några.

The Scandinavian population disappeared from Greenland in the 15th century. The last contact was a letter sent to Iceland in 1408. In the 18th century the Danish Church sent a priest to reconvert the population to Christianity. On his arrival he found that the settlements had been long abandoned. Scholars have given a number of reasons for the disappearance of the Norse: soil erosion, reduced trade, a colder climate and a migration of the youth to Iceland are but a few.